

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK LEGFELSŐ BÍRÓSÁGÁNAK DÖNTÉSE A KISKORÚAKRA KÁROS TARTALMAK INTERNETES SZŰRÉSÉRŐL

Az Egyesült Államok Legfelső Bírósága január 21-én egy hosszú évek óta zajló pereskedés végére tett pontot. A döntés az internetes pornográfiát érinti.

Általában véve az Egyesült Államokban a pornográfia kifejezést a szólásszabadság által védett, szexuálisan explicit tartalmakra alkalmazzák, míg a tiltott kategóriába eső tartalmakat obszcenitásnak nevezik. Szigorú feltételek mellett, a kiskorúak védelme érdekében tiltható az ún. indecens tartalom is. Ilyen például a trágár beszéd a rádió napközbeni adásában, amely ellen nem lehet előre védekezni, hiszen az ember csak bekapcsolja a rádiót, és elkerülhetetlenül meghallja, ami éppen szól. Ez pedig, legalábbis a hagyományos bírósági felfogás szerint, indokolhatja a (legalábbis polgári jogi úton szankcionált) tilalmat,¹ azaz a kiskorúak védelme ebben az esetben felülírja a szólásszabadságot.

Az elmúlt években az internetes pornográfia ellen szövetségi és tagállami szinten is több jogszabály született, mindegyik a kiskorúak védelmét tűzte ki célul a „felnőtt tartalmakkal” szemben. A Legfelső Bíróság 1997-ben hozta meg azt a döntést, amely az 1996-os *Communications Decency* törvényt nyilvánította alkotmányellenesnek (*Reno v. ACLU* ügy).²

A törvény tiltotta indecens és nyilvánvalóan sértő tartalmak közzétételét az interneten, amely elérhető lenne tizenhét éves aluliak számára. A bíróság szerint a törvény alkotmányellenes, mert nem a legkevésbé korlátozó eszközt választotta olyan – amúgy kellőképpen meg nem határozott fogalmakkal leírt – tartalmak tiltására, amelyekhez felnőtteknek alkotmányos joguk van. A kormányzat pedig nem korlátozhatja a felnőtteket pusztán arra, ami gyerekek számára megfelelő. A bíróság rámutatott: a törvény alapján nem lehet kizárni, hogy nem esne büntetés alá egy komoly vita például a születésszabályozásról, a homoszexualitásról vagy a börtönben történt nemi erőszak következményeiről.

Válaszul az amerikai szövetségi törvényhozás újabb szabályozást fogadott el, az 1998-as *Child Online Protection Act* (COPA). Ez a törvény az indecens helyett már csak „kiskorúakra káros” tartalmat

rendelt büntetni, és csak a kereskedelmi célú online kommunikációra terjedt ki. A törvény a következő technikát alkalmazta. Megtartotta egyrészt az obszcenitás kritériumait, amely szerint valamely ábrázolás obszcén, ha 1. az átlagember a kortárs közösségi mércéket alkalmazva úgy ítélné meg, hogy az ábrázolás érzéki vágyat kelt, és 2. a kortárs közösségi mércék szerint nyilvánvalóan sértő, továbbá 3. egészében véve – nem közösségi, hanem egyetemes mércék szerint ítélve – tudományos, művészi vagy más társadalmi értékkel nem bír. Másrészt azonban az obszcenitás kritériumait a törvény a kiskorúak szempontjából rendelte alkalmazni, azaz azt kell megállapítani, hogy ha kiskorú látja az ábrázolást, akkor az számára nyilvánvalóan sértő. Ezzel tehát a törvényhozó kiszélesítette az amúgy alkotmányosan szabályozható, obszcénnek minősülő tartalmak körét, hiszen a kortárs közösségi mércék szerint kiskorúak számára olyasmis is nyilvánvalóan sértőnek minősül, amelyet egy felnőtt magára nézve nem ítélné annak.

Ezt a törvényt először 1999-ben alsóbb bíróságok nem engedték alkalmazni (*preliminary injunction*, ideiglenes intézkedés útján), mivel valószínűnek ítélték annak alkotmányellenességét. A harmadik kerületi szövetségi bíróság úgy érvelt, hogy a „kortárs közösségi mércék”, amelynek alapján a törvény szerint a kommunikáció ártalmasságát kell megállapítani, nem alkalmas az internet szabályozására, hiszen a legszigorúbb kisközösség erkölcsére redukálja az egész ország számára látható tartalmak körét. A Legfelső Bíróság nem fogadta el, hogy önmagában a „kortárs közösségi mércék” alkalmazásának előírása alkotmányellenességet eredményez, ezért az alkotmányosság további vizsgálatára visszaküldte az ügyet az alsóbíróságnak (*Ashcroft v. ACLU*, 2002).³

2004-ben került a törvény újra a Legfelső Bíróság elé,⁴ és még mindig az volt a kérdés, hogy az érdemi döntés meghozataláig jogszerűen akadályozza-e meg a bíróság a COPA alkalmazását (*preliminary injunction*). A legfelső bírói fórum lényegében helyben-

hagyta a szövetségi kerületi bíróság (*District Court*) érvelését,⁵ amely szerint a büntetőjogi tilalom nem a legkevésbé korlátozó eszköz (*Ashcroft v. ACLU II*, 2004). A Legfelső Bíróság öt:négy arányban hozott döntése megerősítette, hogy például a szülők által ki-be kapcsolható filter kevésbé korlátozó megoldás, mert nem a forrásnál alkalmaz teljes tilalmat, hanem a fogadónál szelektálja a kiskorúakra ártalmas tartalmat, azaz nem sújtja egyúttal a – például gyermekeken – felnőtteket, akiknek a törvény által is elismeren alkotmányos joguk van az egyébként kriminalizált tartalmak megtekintéséhez. Mi több, a filteres megoldás hatékonyabb is, hiszen a kiskorúakra ártalmas tartalmakat akkor is kiszűri, ha azok külföldi oldalakról érhetők el. A többségi döntés hangsúlyozta: a büntetőjogi tilalmat az sem indokolja, ha a szülők esetleg nem vezetnék vagy nem kapcsolnák be a filtert. Először is nem lehet vélelmezni, hogy a szülők nem akarnának gyermekeik védelmében cselekedni. Másodsor pedig a Kongresszusnak megvan a lehetősége, hogy ismeretterjesztéssel és egyéb módon elősegítse a filterek széles körű használatát. A bíróság számos praktikus érvelt is talált, amely az ideiglenes intézkedést indokolja, mint például a vádemeléstől való félelem miatti esetleges öncenzúra elkerülése, a gyors technológiai változások figyelembevétele stb. A bíróság hangsúlyozta, hogy a döntés nem jelenti azt, hogy a Kongresszusnak alapvetően ne lenne alkotmányos lehetősége és hatásköre az internet szabályozására a kiskorúak érdekében.

Ezek után az eset újra visszakerült az alsóbíróságokhoz. Az *ACLU v. Gonzales*⁶ ügyben a *District Court* immár az alkotmányossági kérdés érdemében döntve megállapította, hogy a COPA nem állja ki a nem tartalomsemleges törvényekre alkalmazandó szigorú alkotmányossági mércét. Az alkalmazandó, szigorú vizsgálat mércéje, a *strict scrutiny* ugyanis csak akkor engedi az alapjogok csorbítását, ha az állam bizonyítja, hogy a jogszabály kényszerítő állami érdek védelmét célozza, és nincsen enyhébb eszköz, amely hatékonyan érné el ezt a célt. A bíróság a filteres megoldást enyhébb eszköznek tekintette, ezért megállapította az alkotmányellenességet. Ezen kívül a bíróság szerint a COPA alkalmazási köre alkotmányellenesen széles, és a fogalmak nem kellőképpen meghatározottak (az ún. *overbreadth* és a *vagueness* doktrína). Az ügyészség (amely harmadszorra cserélt vezetőt, ezért az újabb névcseré) fellebbezett,

de a kerületi bíróság az *ACLU v. Mukasey*⁷ döntésben 2008. július 22-én ugyanezen okokból (nem a legenyhébb eszköz, tág és meghatározatlan a törvény) megerősítette az alkotmányellenességet. Ez az a döntés, amelyet most január 21-én a Legfelső Bíróság már nem volt hajlandó még egy felülvizsgálatra befogadni (*Mukasey v. ACLU*, 08-565, *certiorari denied*).

Most már ki lehet mondani, hogy a COPA anélkül múlt ki, hogy valaha is alkalmazták volna. A tanulság, úgy tűnik, az, hogy az interneten cirkuláló, akár kereskedelmi célú, kiskorúakra káros tartalmakat sem lehet büntetőjogilag üldözni, mert van enyhébb eszköz, a filteres megoldás. A Legfelső Bíróság ugyanakkor a COPA vonatkozásában érdekes módon hallgat arról, hogyan érvényesül a széles kör és a határozatlanság (*overbreadth* és *vagueness*) doktrína e törvényre nézve; ezeket csak az alsóbíróságok tekintették ebben az esetben is irányadónak és a törvény által megsértettnek. Azaz elvileg nem kizárt – bár technikailag esetleg igen –, hogy egy hasonlóan tág és meghatározatlan törvény, amely például filter vagy más hasonló technológia biztosításának kötelezettségét írja elő az internetszolgáltatóknak (az szinte biztos, hogy a szülőnek alkotmányosan nem lehet ilyet előírni), a kiskorúak védelme miatt alkotmányosnak bizonyulna.

JEGYZETEK

1. Vö. *FCC v. Pacifica Foundation*, 438 U.S. 726 (1978).
2. *Reno v. ACLU*, 521 U.S. 844 (1997).
3. Egyedül Stevens bíró volt az, aki már ekkor megállapította volna az alkotmányellenességet. *Ashcroft v. ACLU*, 535 U.S. 564 (2002)
4. *Ashcroft v. ACLU*, 542 U.S. 656 (2004).
5. A másodfokon eljáró bíróság (ismét a *Court of Appeals for the Third Circuit*) számos más érvelt is felhozott, de azokat a Legfelső Bíróság többsége nem tartotta szükségesnek megvizsgálni.
6. *ACLU v. Gonzales, United States District Court for the Eastern District Of Pennsylvania*, 98-5591; <http://www.paed.uscourts.gov/documents/opinions/07D0346P.pdf>.
7. *ACLU v. Mukasey, United States Court of Appeals for the Third Circuit*, 07-2539; <http://www.ca3.uscourts.gov/opinarch/072539p.pdf>.